

MAANÕUKOGU

Protokoll nr. 48.

Koosolek 4. oktoobril 1917 kubermangu lossi Valges saalis,
Tallinnas, Toompeal.

Koosolekust võtavad osa 42 nõuniku:
Hans Roos, Aug. Kohver, A. Ennemuist,
P. Pöld, J. Ümarik, O. Strandmann, A.
Kurrikoff, K. Virma, H. Reiman, A.
Veiler, M. Kiirats, A. Leetsmann, Juh.
Januson, T. Laur, J. Vilms, J. M. Ainson,
Jul. Seljamaa, K. Ast, J. Temant, J. Reintam,
A. Birk, A. Podrätshik, J. Kurvits,
Masik, M. Martna, K. Päts, N. Köstner,
Joh. Kukk, Victor Neggo, H. Kask, T.
Kuusik, J. Sihver, J. Koort, K. Saral, Ar.
Vallner, Chr. Arro, H. Kruus, J. Jaakson,
J. Raamot, P. Johanson, Max Bock, J.
Lehman.

Juhatab A. Vallner.

Protokoll kirjutab H. Kask.

Päevakord:

1. Töö ja hoolekandmise osakonna korraldus I lugemisel.
2. Maanõukogu sunduslik määrus.
3. Tehnika osakonna korraldus I lugemisel.
4. Põllumajanduse ja maakorralduse osakonna korraldus I lugemisel.
5. Ajutise hindamise toimekonna korraldus III lugemisel.

Päevakorra teise punkti ettekandja soovi peale otsustatakse seda punkti viimasena arutusele võtta.

1. Sissetulnud kirjad.

Tõstetakse küsimus üles Kubermangu Komissari poolt Maapäevale saadetud kirja kohta eestikeele asjus. (V. st. kiri nr. 327).

Otsustatakse selle küsimuse arutamist homseks jätta.

2. Teadaandmine juurdetulnud maanõunikku kohta.

Juhataja annab teada, et Tartu linna poolt valitud maanõunikkudest P. Pöld ja J. Lehmann tänasest Maapäeva istumisest esimest korda osa võtavad (v. st. kr. nr. 345 ja 350).

3. Mandaatkomisjonide aruanded.

Asutakse linnade poolt valitud maanõunikkude mandaatide kinnitamisele.

Esimese mandaatkomisjoni tegevusest annab aru K. Päts ja kannab ette komisjoni protokoll. (Vaata lisa nr. 1).

Tallinna ja Baltiski linnade poolt valitud nõunikkude mandaadid kinnitatakse ühel häälel.

Pikemaid vaielusi tekitab Haapsalu linna poolt valitud nõuniku J. Jaaksoni mandaatide puudumine.

J. Vilms teeb ettepaneku, et J. Jaakson Maapäeva istumisest kõrvaldataks, seni kuni tema volitus Haapsalu linna poolt Maanõukogule mitte sissesaadetud ei ole.

Otsustatakse 18 häälega 13 vastu, et J. Jaakson võib Maapäeva istumistest osa võtta.

Teise mandaatkomisjoni ettepanek: Pärnu ja Kuressaare linnade poolt valitud nõunikkude mandaatid kinnitada, võetakse vastu ühel häälel. (Vaata lisa nr. 2).

Kolmanda mandaatkomisjoni tööst annab aru K. Saral ja loeb protokoll ette. (Vaata lisa nr. 3).

Viljandi ja Võru linnade poolt valitud nõunikkude volitused kinnitatakse ühel häälel.

Pikemaid vaielusi sünnitab Rakvere linna poolt valitud nõuniku J. Kukke volituste kinnitamine.

K. Saral loeb ette Rakvere linnavolikogu protokoll valimiste üle, milles agiteerimisest valimiste ruumis räägitakse. (Vaata lisa nr. 4).

J. Seljamaa annab seletust agiteerimise kohta valimistel, mis protokollis üles tähendatud ja tähendab, et protokoll mitte küllalt tõetruult kokku seatud ei ole.

Pahem tiiv kaitseb J. Kukke valimisi, kunas parem valimiste kinnitamise vastu on, seda ette tuues, et valimise ruumis kihutuse tööd on tehtud.

Salajasel hääletamisel on järgmised tagajärjed: 20 poolt, 15 vastu ja 2 erapooletut.

Seega on nõunik J. Kukk maanõunikuks kinnitatud.

4. Eesti Ajutise Maavalitsuse Töö ja Hoolekandmise osakonna põhjuskirja projekt.

Arutusele tuleb päevakorra punkt 1.

Töö ja Hoolekandmise osakonna korralduse projekti esimesel lugemisel kannab ette V. Masik. (Vaata lisa nr. 5).

Üleüldiseks läbirääkimiseks projekti kohta sõna ei võeta ja minnakse punktide arutamisele üle.

Punkt 3 kohta tehtakse otsuseks, et see teiste osakondadega ühtlustatud saaks.

IV. „Tähenduse“ redaktsiooni otsustati muuta.

Tehtakse $\frac{1}{2}$ tunniline vaheaeg k. $\frac{1}{8}$ — 8 ö.

Peale vaheaaja jätkatakse projekti arutamist.

II. 6 — võetakse vastu parandus: „koolide“ asemele „kursuste“.

II. — II tehtakse parandus: „Valituse“ asemele „Maavalitsus“.

I. A. — tehtakse parandus: „Kubermangu“ asemele „Maa“.

II. — võetakse vastu parandus: „tegelaste juurde kutsumise“ asemele „koopatsioni“.

Lõpulikult võetakse kogu projekt esimesel lugemisel ühel häälel vastu.

5. Maanõukogu sunduslik määrus külgehakkavate haiguste registreerimise kohta Eesti kubermangus.

Maanõukogu sundusliku määruse külgehakkavate haiguste registreerimiseks Eestis kannab ette kolmandal lugemisel K. Konik.

Määrus võetakse ilma muudatusteta ühel häälel vastu. (*Vaata pr. nr. 47, lisa nr. 2*).

Koosolek lõpetati k. 8.40 m. ö.

Järgmise koosoleku algus määrati kindlaks homse päeva peale k. 4. p. l.

H. Kask (*allkiri*).

J. Vilms (*allkiri*).

J. Temant (*allkiri*).

LISAD.

LISA nr. 1.

I-se mandat-komisjoni koosoleku protokoll 4. oktoobril 1917. a.

Et komisjoni juhataja puudub, avab koosoleku hra A. Vallner.

Valitakse komisjoni abiesimeheks J. Vilms, protokoll kirjutajaks A. Podrätshik.

Otsustatakse:

1. Tallinna linna valimised, kust Maanõukogusse Jaak Ümarik, Hugo Raudsepp, Karl Virma, Hans Pöögelman, Jaan Sihver, Jaan Anvelt, Otto Strandmann, Mikkel Martna, Maks Bock valitud, tunnistatakse ühel häälel õigeks.

2. Baltiski linna valimised, kust Maanõukogusse Eduard Kantsmann valitud, tunnistatakse ühel häälel õigeks.

Otsustatakse ühel häälel Maanõukogule teada anda, et Haapsalu linna valimiste üle igasugune materjal puudub. Materjal pole ka Maanõukogu esimehe nõudmise peale senini veel saadetud. Teiselt poolt on aga komisjonile teada, et Haap-

salu linna esitajaks Maanõukogus hra J. Jaakson on, kes ühtlasi ka kubermangu komissari abi kohuseid täidab.

Esimees K. Päts (*allkiri*).

Abiesimees J. Vilms (*allkiri*).

Protokoll kirjutaja

A. Podrätshik (*allkiri*).

Liikmete allkirjad: Joh. Ainson, T. Laur, A. Ennemuist, A. Veiler, A. Leetsmann, Jul. Seljamaa, K. Ast, Juh. Januson, M. Martna.

LISA nr. 2.

Estimaa Ajut. Maanõukogu liikmete valimiste protollide läbivaatamise komisjoni nr. 2 koosoleku protokoll.

Koosolek 4. okt. 1917. a.

Koosoleku juhatajaks valitakse J. Temant, protokoll kirjutajaks H. Kruus.

Läbivaatamisel on Kuresaare linna, Pärnu ja Saaremaa saadikute volitused.

Kuresaare valimised tunnistatakse õigeks. E. Maanõukogu liikmeks on valitud Jaan Mihkli p. Ainson. Otsustatakse tema Maanõukogule kinnitamiseks ette panna. Sedasama otsustatakse Pärnu linna saadiku Hugo Jakobi p. Kuusner'i kohta.

Saaremaalt on hra Kanavali, Kommeli ja S. Komissari käest tarvilised seletused saadud, millest selgub, et sääl valimised täiesti korralikult peetud.

Otsustatakse Maanõukogule kinnitamiseks ette panna:

1. Kuusik Timofei Egori p.
2. Negro Viktor Aleksandri p.
3. Koort Joann Dionissi p.

Juhataja J. Temant (*allkiri*).

Prot. kirjut. H. Kruus (*allkiri*).

Allkirjad: O. Strandman, M. Kiirats,

A. Birk, J. Ümarik, J. Reintam,

A. Kurrikoff, Masik,

J. Kurvits.

LISA nr. 3.

Protokoll.

Aj. Eesti Maanõukogu III mandat komisjoni koosoleku üle 3. oktoobril 1917. a. Tallinnas Toompea lossi ruumides.

Koos olivad komisjoni liikmed maanõunikud: K. Saral, J. Kukkk, Dr. Raamot, Kuusik, Pöhl, Roos, A. Kohver, Ar. Vallner.

Koosolek algab kell $\frac{1}{2}$ 5 p. l.

Koosoleku juhatajaks valitakse hra K. Saral.

Protokoll kirjutab A. Kohver.

Esiteks võtab komisjoni juhataja K. Saral'i ettepanekul Viljandi linna voli-

kogu poolt valitud Maanõukogu liikme Jaan Karli p. Kärneri valimised läbivaatamisele.

Viljandi linna valitsuse poolt on valimiste kohta kirjalik teadaanne 31. juulist s. a. nr. 1145 ühes tunnistusega, et Viljandi linnavolikogu poolt 28. juulil 1917. a. Aj. Eesti Maanõukogu liikmeks hra J. K. p. Kärner on valitud, Maanõukogule saadetud.

Et valimiste kohta kaebtusi ja protesti ei ole avaldatud otsustab komisjon ühel häälel: Viljandi linna Maanõukogu liikme hra J. K. p. Kärneri valimised õigeks tunnistada ja Maanõukogule kinnitamiseks ettepanna.

Teiseks võtab komisjoni juhataja ettepanekul Võru linnavolikogu poolt valitud Maanõukogu liikme Karl Everti p. Partsi valimised läbivaatamisele.

Võru linnavalitsuse poolt on valimiste kohta valimiste protokollist ärakiri ja kirjalik teadaanne 23. augustist 1917. a. nr. 1793 all Maanõukogule saadetud, mille järele Võru linna volikogu poolt 4. augustil s. a. Aj. Eesti Maanõukogu liikmeks vannutatud advokat Karl Everti poeg Parts on valitud.

Tähele pannes, et valimiste kohta kaebtusi ja protesti ei ole, otsustab komisjon ühel häälel: Võru linna volikogu Aj. Maanõukogu liikme Karl Everti p. Partsi valimised õigeks tunnistada ja Maanõukogule kinnitamiseks ettepanna.

Sellelega lõpetab juhataja koosoleku kell ¼6 p. l.

Komisjoni juhataja K. Saral (allkiri).

Protokolli kirjutaja A. Kohver (allkiri).

LISA nr. 4.

Protokoll.

Aj. Eesti Maanõukogu III mandat komisjoni koosolek Tallinnas Toompea lossi ruumides 4. okt. 1917. aastal.

Koos olivad järgmised komisjoni liikmed maanõunikud: K. Saral, Chr. Arro, Roos, Kuusik, Joh. Kukkk, Sihver, Ar. Vallner, A. Kohver, Reimann, Koort, Dr. Raamot, H. Kask.

Koosolek algab kell 5 p. l.

Koosolekut juhatab hra K. Saral.

Protokolli kirjutab A. Kohver.

Esimesena tuleb juhataja ettepanekul Rakvere linna volikogu poolt valitud maanõukogu liikme Johannes Kukkk'e valimised läbivaatamisele.

Valimiste kohta on Rakvere linnavalitsuse poolt valimiste protokollist ärakiri ja täiendus protokollile paranduste ja kin-

nituste kohta 5. septembr. s. a. nr. 2318 ja kirjalik teadaanne 11. augustist s. a. nr. 2088 all maanõukogule kätte saadetud.

Komisjoni juhataja loeb valimiste protokollile ette, millest selgub, et valimistel lubamata viisil kandidaatide hääks agitatsiooni on tehtud ja mis poolt ja vastu pikki vaelusi tekitab.

A. Kohver teeb järgmise ettepaneku: „Tähelepannes, et protokollile järele Rakvere valimistel, valimise ajal ja valimise ruumides avaliku lubamata kihutustööd ehk agitatsiooni on tehtud, valimisi enne õigeks tunnistamist juridilisele komisjonile läbi vaadata anda.

Ettepanek saab 5 häält poolt ja 5 vastu ja on sellega tagasi lükatud.

Järgmise ettepaneku teeb Ar. Vallner: „Valimisi õigeks tunnistada ja Maanõukogule kinnitamiseks ettepanna.“ Ettepanek saab 5 häält poolt ja 4 vastu, kuna 2 erapooletuks jäävad. Hra J. Kukkk kumbagist hääletamisest osa ei võta.

Seega on viimane ettepanek vastu võetud ja juhataja lõpetab koosoleku kell 6 p. l.

Komisjoni juhataja K. Saral (allkiri).

Protokolli kirjutaja A. Kohver (allkiri).

LISA nr. 5.

Eesti Ajutise Maavalitsuse Töö ja Hoolekandmise Osakonna põhjuskirja projekt.

1. Töö ja hoolekandmise Osakonda juhatab Maanõukogu poolt valitud juhataja, kes Maanõukogu ees vastutav on.

2. Osakond jaguneb oma ülesannete järele kahte toimekonda:

a) Töö toimekond,

b) Hoolekandmise toimekond.

3. Toimekondade juhatajad, osakonna ja toimekondade sekretärid kutsuvad Osakonna juhataja Maavalitsuse nõusolemisel ametisse.

I. Osakonna ülesanded töökaitse alal on järgmised:

4. Maakonna, linna ja valla valitsustele töö ja hoolekandmise asjus juhatuskirjade väljatootamine ja nende tegevuse juhtimine.

5. Üleriikliste töökaitse ja tööliste kinnitamise seaduste ja määruste teostamine, nende täitmise järelvalvamine ja nendega rahva tutvustamine.

6. Eestimaa jaoks kohalike töökaitse seaduste ja määruste eelplaanide väljatootamine.

7. Tööarvustiku korraldamine ja aruannete väljaandmine.

8. Tööstöörsete organiseerimine ja ülevõlvimine, riigi ja omavalitsuse kulul.

9. Tööpuuduse vastu võitlemine, milleks Osakond tööpuuduse vastu kinnitamise, seltskondlike tööde organiseerimise

ja teiste tööpuudust vähendavate korralduste eelplaani väljatöötab.

10. Tööliste ja tööandjate vahel ette tulnud konfliktide likvideerimine, sunduslikude lepituskodade, vahekohtude organiseerimise ja nendest osavõtmise läbi.

11. Majanduslist elu reguleerivatest asutustest selleks osavõtmine, et seal tööliste kasusid kaitseda ja kõiki määruseid, mis töölisi puudutavad, kokkukõlasse viia teiste majanduslist elu reguleerivate määrustega.

Osakonna juures ja osakonna juhataja eesistumisel töötavad töökaitse alal järgmised komisjonid:

I. Linna, maakonna ja valla valitsustele töökaitse asjus tööplaanide ja juhatuskirjade väljatöötamise komisjon, mis koos on:

- 1) Ühest esitajast iga linna ja maakonna valitsuse poolt (soovitav oleks nimelt töökaitse osakonna juhataja),
- 2) 2 esitajast tööliste ametiühisuste keskbüroo poolt,
- 3) 2 esitajast haigekassade poolt,
- 4) 2 tööstuse ettevõtjate esitajast (1 suurtööstuse ja 1 väiketööstuse ettevõtjate ühisuse poolt).

II. Töökaitse määruste väljatöötamise komisjonid, mis koosseisavad:

- 1) 7 maanõukogu poolt valitud liikmest,
- 2) 7 asjast huvitatud ettevõtjate esitajast ja
- 3) 7 asjast huvitatud tööliste või teenijate esitajast.

III. Tööarvustiku korraldamise komisjon, mis koos seisab:

- 1) Tallinna linna omavalitsuse esitajast,
- 2) Ametiühisuste keskbüroo esitajast,
- 3) Haigekassade keskbüroo esitajast,
- 4) Maavalitsuse arvustiku toimekonna juhatajast ja
- 5) Tööarvustiku korraldajast.

IV. Maavalitsuse ametnike segakomisjon, mis koos on 3 maavalitsuse esitajast ja 3 teenijate asemikust.

Selle komisjoni hooleks on teenijate palganormide, lepingu projekti, kui ka pensiooni kassa põhjuskirja projekti väljatöötamine ja kõiksuguste teenijate ja administratsiooni vahel ettetulnud tüliasijade harutamine.

Tähendus: Kui üle poole omavalitsuse ametnikkudest kuhugi ametiühisuse liikmeks hakkab, siis saab see ametiühisus õiguse omalt poolt 3 esitajat teenijate asemel segakomisjoni saata.

V. Seltskondliste tööde kavatsemise komisjon, mis koos seisab järgmistest esitajatest:

1) Maavalitsuse nende Osakondade esitajad, mis seltskondlistest tööd huvitavad on,

- 2) 1 esitaja kesk tööbörse poolt,
- 3) 3 esitajat Tallinna linna poolt ja
- 4) 6 esitajat tööliste organisatsioonide poolt.*)

II. Osakonna ülesanded hoolekandmise alal on järgmised:

1) Sõjavigastatude, sõja all kannatavate niisama ka vanade ja töövoimetute eest hoolekandmine ja nendele kõiksugu materjalilise, kui ka vaimlise abi andmine.

2) Igasuguste keskvalitsuse hoolekandmise kohta käivate määruste teostamine.

3) Kõikidel Eestimaal töötavate heategevate organisatsioonide subsideerimine, nende tegevuse koondamine ja üldine juhtimine.

4) Seltskondlist-abi tarvitajate registreerimine ja arvustiku pidamine.

5) Keskvalitsusega kubermangu hoolekandmise asjus läbikäimine.

6) Kõiksuguste ülekubermangulise tähtsusega varjupaikade, vaestemajade, koolide ja tööabi-töökodade asutamine ja nende ülevalpidamine.

7) Hoolekandmise kohta käivate seaduste ja määruste eelplaanide väljatöötamine ja Maanõukogule ettepanemine.

8) Hoolekandmise kohta käivate eelarvete väljatöötamine ja tarviliste kredite nõutamine keskvalitsuse, kui ka Maanõukogu käest.

9) Hoolekandmiseks lubatud kredite ärajaotamine ja nende tarvitamise järelevalvamine.

10) Ülevälthendatud otstarbeks seatavate vabatahtlikkude ja sunduslikkude maksude eelplaanide väljatöötamine.

11) Kõikide muude ülesannete täidesaatmine, mis osakonnale Maanõukogu ehk Valitsuse poolt peale pannakse.

Osakonna juures töötavad hoolekandmise alal järgmised komisjonid ja nõupidamised:

I. A. „Kubermangu Sõjavigastatude Avitamise Komitee“, millesse valitakse kuni 11 liiget Maanõukogu poolt ja niisama palju Tallinna ja Tartu linnade ja iga maakonna sõjavigastatude ühisuste poolt.

B. „Sõja all kannatavatele abiandmise nõupidamine“, millest kõik ülekubermangulised, tarviduse korral ka kohalikud, sõja all kannatavatele abiandmise organisatsioonid osa võtavad.

*) Kõikidel ülevalnimetatud komisjonidel on liikmete juurdekutsumise õigus.

Osakonna juhataja kutsub komisjonid tarviduse järel kokku, mis siiski mitte harvem ei ole, kui 2 korda aastas.

D. „Vanade, vaeste ja töövõimetute eest Hoolekandmise Nõupidamine“, millest maakondade, ja linnade valitsuste esitajad osa võtavad.

II. Kõikidel ülealnimetatud organisatsioonidel on tegelaste juurde kutsumise õigus.

III. Kohalikud Linna ja Maakonna Omavalitsused asutavad samasugused kohalikud linna või maakonna komiteed ja nõupidamised. Seal, kus linnavolikogud linna komiteesi ei asuta, asutatakse ühes maakonnaga ühine komitee.

IV. Ülealnimetatud organisatsioonid valivad jooksvate asjade ajamiseks eest-

seisused, mis esimehest, 2 abist ja kirja-toimetajast koosseisavad.

V. Kõikide nende organisatsioonide tegevuse ühtlustamiseks kutsutakse Töö ja Hoolekandmise Osakonna Juhataja eesistumisel ühised eestseisuste ja tarbekorral organisatsioonide üleüldised koosolekud kokku.

VI. Kõik komiteede ja nõupidamiste otsused antakse Töö ja Hoolekandmise Osakonna juhatajale teada, kellest ära oleneb: kas otsust otsekohe täide saata, kui see tema võimupiiris on, või Maanõukogule ehk Maavalitsusele otsustamiseks ettepanna, ehk eestseisuste ühisele koosolekule läbiharutamiseks üle anda.